

HENRIK WERGELANDS
FOLKEBOKSAMLING

Porsgrunns kommunale kinematograf

1921 + 1946

PORSGRUNN
BIBLIOTEK

[Lund, Ernst William]

Porsgrunns kommunale kinematograf

1921—1946

BRØDRENE DYRINGS BOKTRYKKERI • PORSGRUNN

MENNESKENES tilpasningsevne er stor, og vi har lett for å ta alt selvfølgelig, uten å tenke på hva som ligger bak det en ser og hører. Slik også med filmen. En går i dag på kino med en selvfølgelig mine. En forlanger kvalitet som en selvfølgelighet, og en nyter arbeidet til verdens beste skuespillere, sangere, musikere, regissører og teknikere. Deres kunst som før bare et fåtall fikk nytte godt av er blitt hele folkets eiendom. Ingen kunstart i historien har nådd det brede lag som filmen. Den er blitt kunstens største instrument. Hermed vil vi selvsagt ikke ha sagt at alt som bringes fram som film er kunst, men den er her i samme kasus som de øvrige kunstarter. Vi vet til eksempel alle at fordi om en spiller fiolin, er det ikke alltid kunst som frambringes.

Ingen kunstart har i dag et større publikum enn filmen, og heller ingen så mange våkne tilhørere.

Det settes meget store krav til en film i dag, og holder den ikke mål vet publikum tydelig å gjøre oppmerksom på det. Men det er ikke alltid publikum tenker over hvilket slitsomt arbeid der ligger i en film, og hvilken voldsom utvikling filmen har bak seg i sin forholdsvis korte alder.

Filmen, eller den første kinematograf dateres historisk fra 1895 da Lumière i Lyon, Skladanowski i Berlin omtrent på samme tid opptok og framviste levende bilder. Ths. Edison, den store amerikanske oppfinner konstruerte sin kinematograf året før, men de førstnevntes forestillinger regnes i dag som de første.

Kinematografi. (gresk, *Kinéma* = bevegelse, *grafein* = skrive), alt som angår tilveiebringelsen av levende bilder, var kjent lenge før. Edison konstruerte allerede i 1890 et brukbart apparat.

Den videre utvikling av filmen tør være alminnelig kjent. Filmselskaper ble dannet og kinoer framstod som paddehatter over den hele verden.

Opptakelsene de første år var mest fra natur og folkeliv, men man forstod snart at her var nytt land å vinne, og de første ordentlige filmer så snart dagens lys. Kulturfilmer også. Selvfølgelig ble oppfinnelsen benyttet av smarte folk til å slå penger, og mye dårlig ble framvist på lerretet. Dette gjenspeiler seg også i kampen for å fremme både de private først, og senere de kommunale kinoer. Dens motstandere framhevet særlig kvaliteten av opptakelsene som ble servert publikum. De hadde ofte rett disse folk. Utviklingen av og konkurransen mellom filmselskapene gjorde dog at kvaliteten ble bedre, og den store masse ble til slutt revet med. Mange vil huske de fremragende filmer fra stumfilmens siste dager, hvor den store sublime kunst ble forevist på de mange kinoer. Da så lyd- og talefilmen gjorde sitt inntok for 20 år siden, og noe senere farvefilmen, har den nålevende generasjon vært med på en utvikling som er fantastisk — både hva alminnelig kunstnerisk film og kanskje enda mer hva reportasje og kulturfilmer angår.

Den alt overveiende del av de filmer som er vist fram på våre kinoer i årenes løp har dessverre vært utenlandske, og vi har på filmproduksjonens område meget å ta igjen. Riktignok er det tatt betydelige løft. Kommunene har dannet Norsk Film A.s som har bygget filmatelieret på Jahr, og dessuten både har produsert og finansiert norsk film.

Det første spe forsøk på en norsk dramatisk film hadde vi allerede i 1907, da Hugo Hermansen lot oppta filmen «Et drama på havet» eller «Fiskerlivets fører». Siden er det laget adskillige norske filmer, og som også har holdt helt kunstneriske mål. Men det er så altfor litet. Den største vanskelighet ligger selvfølgelig i at norsk film har et begrenset marked. En liten scene i en amerikansk film koster ofte like mye som en her hjemme kan koste på en hel film, hvis den økonomisk skal svare seg. Derfor må nok stat og kommune ta langt større løft enn hittil, hvis vi skal nå fram til en filmproduksjon vi kan være bekjent av.

Den første kinematograf fikk vi i Norge i 1904, men filmframvisninger hadde vi hatt fra 1897.

Den første lydfilm «The Jazz Singer» ble framvist i Amerika i 1927, og i 1928 holdt lydfilmen sitt inntog i Norge.

Som det senere vil framgå varte det helt til 16. mars 1932 før Porsgrunn fikk lydfilm, filmen «Den lille kafe» ble forevist.

DEN PRIVATE KINODRIFT

SÅVIDT en har kunnet bringe i erfaring ble de første levende bilder framvist i Porsgrunn 1904.

Stedet var i Middelskolens gymnastikksal, og følgende annonse i Porsgrunds Tidende for 20. februar 1904 forteller om programmet:

Kinematografen **Skandinavien**

fremviser en serie levende billeder i

Middelskolens gymnastiksal

søndag den 21de febr. kl. 8¹/₂ aften.

Af det righoldige program nævnes:

Boergeneralens indtog i Berlin og mange billeder fra deres sidste frihedskamp.

Det glimrende elefanttog under kroningen i Delphi.

Faarhyrder i de skotske bjerge.

En gondolfart i Venedig (Panorama).

Dampskibet „Nederlandene“ under en storm i Atlanterhavet.

Gadeliv fra Tartarkvarteret i Peking.

Panorama seet fra et jernbanetog, og flere andre udmerkede billeder.

1ste classes apparater og belysning

Kun denne ene forestilling.

Entre: Voksne, salen 50 øre, galleriet 25 øre

Børn, salen 25 øre, galleriet 15 øre

MORRIS

Den 26. mars samme år leser vi også i samme avisen:

Levende Lysbilleder

af vor Frelseres Liv forevises i Gymnastiklokalet Søndag 27. og Mandag Aften 28. ds. kl. 8¹/₄.

Programmet anbefaler 20 Billeder fra Maria Bebudelse til og med Himmelfarten, tagen efter de verdensberømte Passionskuespil i Oberrammergau som opføres hvert 10. År som Tak til Gud fordi han befriede dem for Sortedøden, som ødelagde Nabobygdene. Billederne er en fuldstændig naturtro Gjen- givelse af Jesu Liv og burde sees af alle.

Forestillingen varer ca. 1¹/₂ Time.

Entre: Voksne 50 Øre og Børn 25 Øre.

I det hele kan man forstå at 1904 var gjennombruddet for filmframvisingen. Man forstod at filmen bød på muligheter, ikke minst til å tjene penger. Det var nemlig fullt hus til forestillingene, forteller folk som var tilstede på disse. Byens aviser skrev etter en forestilling 6. april samme år fra «Kinematograf Renaissances» besøk «at Billederne var meget smukke og klare i Fremstilling».

De neste par år var det flere framvisninger, og det kjente Kinematograf-kompaniet kunne i 1907, den 7. april avertere:

Kinematograf-Kompaniet

er kommet og giver stor Forestilling af

Levende Billeder

i Theatret Raadhuset Søndag 7. April
Kl. 8¹/₄ Aften.

Obs! Dette storslagne Program som vises frem for kun Kr. 0.50 Voksne og 0.25 Børn, er efter alles Mening, hvor vi før har givet Forestilling noget af det mest enestaaende der har været paa Gjennemreise.

Se Plakaterne.

Den tekniske utvikling innen kino og filmbransjen var nå også blitt bedre. Filmselskaper var blitt startet i landet og man drev reportasje.

1907 er et merkeår for Porsgrunn, byen var da 100 år gammel, men det er også et merkeår for byens kinodrift, idet byens første kinematograf ble åpnet.

Det var avdøde direktør H. E. Pohlmann som var den framsynte, og vi finner følgende annonse i byens aviser for 29. april 1907:

Porsgrunds Kinematograf

Snedker Næss' Gaard

begynder sine Forestillinger Onsdag
1ste Mai Kl. 5.

Fra Kl. 5—8 er der stor

Pianolakonsert

under Ledelse af Hr. Oscar Hansen.

Af Programmet fremhæves:

1. Rapsodi af Liszt.
2. Pianokonsert A-Moll af Grieg.
3. Bojarenes Indtogsmarsch af
Halvorsen

m. m.

Kinematografen.

Program for Kinematografen bliver:

1. Holmenkollrendet.
2. Kjærlighetsbarometeret
(Haandkolorert)
3. Hunden og Politiet.
4. Flasketilvirkning.
5. Bryllupsgjester paa Cykletur.

Entré til Forestillingen mellem 5-8
er 50 Øre for Voxne og 25 Øre for
Børn. Efter 8 bliver Entréen 25 Øre
for Voxne og 15 Øre for Børn.

Annonsen taler for seg selv, og Porsgrunds Tidende skrev den 3. mai følgende:

«Kinematografen havde baade Aapningsdagen og Igaar meget godt Besøg. Billederne er smukke og klare og er blevet bedre for hver Forestilling. Igaar blev der byttet ind et nyt Stykke som var meget interessant. Hele denne Uges Program udgaar Mandag, saa den som vil se det faar skynde sig».

Byjubileet samme år og de festligheter man hadde, blant annet kongebesøk og stor fotballfinale ble filmet og forevist på Pohlmanns kino en uke etter — noe som beviser hvor langt man allerede da var kommet.

Lokalet i snekker Næss's gård, Storgt. 136 ble snart for litet, og direktør Pohlmann innredet i 1908 nytt lokale i sin egen gård, Storgt. 133. Dette var i de dager et av de mest tidsmessige i landet. I forbindelse med forestillingene var det også «fin musik», særlig på de dårlige dager, mandag og torsdag.

Direktør Pohlmann var enerådende på kinomarkedet i flere år. Filmen gikk imidlertid sin seiersgang verden over, den ble bedre og bedre, og dette har sikkert sin årsak i at endel interesserte Porsgrunnsborgere fant ut at byen kunne trenge en kino til, og Grenmar forteller i en stor annonse 12. februar 1912:

Kinematografen Kveldsol

aapnes for publikum onsdag aften kl. 7 med et interessant og vakkert program. Aapningsprogrammets indhold findes i aviserne paa onsdag. Publikum gjøres opmærksom paa at under forestillingen vil man baade inde i lokalet og utvendig mot torvet se lysskrift hvilke no. av serien som i øieblikket foreviges.

Billetpris paa aapningsdagen 25 øre.

Og åpningsprogrammet for onsdag den 14. februar var slik:

„Kveldsol“ Kinematograf

Aapningsprogram

for

Onsdag, torsdag, fredag og lørdag.

1. Kautschukdyrkning paa Malacca.
Farvefotografi.
2. Og da bladene faldt.
Gripende kunstnerdrama. Farvefotografi.
3. Lille Willy vil ha gratis frokost.
Moro.
4. Knoppen, bladet og blomsten.
Fremstiller planternes vekst. Farvefotografi.

Musik:

1. Liszt: Ungarsk Rapsodi.
2. Beethoven: Sonate.
3. Lincke: Veien til hjertet.
4. Gilbert: Den kyske Susanna.

Aapningsdagen kl. 7, 8 og 9.

Entré 25 ore.

De andre dager: Kl. 6, 7, 8 og 9.

Voksne 25 ore, barn 10 ore.

Progran koster 2 ore.

Den nye kino fikk god «presse», og i Grenmar stod det til eksempel:

«Kveldsol» — den nye Kinematograf på Meieripladsen — aapnedes igaar Eftermiddag med et godt og interessant Program. Til Forestillingen var indbudt

Byens Autoriteter m. fl. I det lyse venlige Lokale var alt smukt og bekvemt indredet, godt ventilert og praktisk i alle Dele.

Programmet omfattede fire Numre, hvorhos der gaves et morsomt Extranr.

Efter Forevisningen udtalte Overlærer Vemmeslad de bedste Ønsker for den nye Kinemetograf, som han haapet vilde bli ledet i en god Aand saaledes at man vilde lægge an paa at forevise Stykker som Nr. 1 og 4 (Kautschuckdyrkning og Videnskabelig Gjengivelse av Planternes Utvikling og Vekst) der var baade lærerike og interessante.

Musikken blev igaar besørget av Organist Helland, der spillede Stykker av Liszt, Beethoven, Lincke og Gilbert. Det prægtige Instrument — et Piano hvori var indlagt en Art «Pianola» klang godt og tiltalende.

Kveldsol holdt som de fleste husker til på Meieritorvet, Kirkebakken 1, kjøpmann Simon Bakkes nåværende eiendom. Det ble en meget populær kino, og konkurransen mellom de to kinoer avspeilet seg i annonsene i dagspressen.

Det var politiet som i de dager kunne gi lov til kinodrift. Kommuner og staten ellers hadde intet å si. I 1913 kom det en ny lov om kinodrift og filmframvising, og denne ga kommunene full kontroll over driften.

Det måtte da bli rimelig at tanken om kommunale kinoer kom opp. En rekke formannskap landet rundt fant også dette naturlig, og det ble nedsatt komiteer til å ta seg av spørsmålet. Slik også i Porsgrunn.

DEN KOMMUNALE KINODRIFT

HISTORIEN om den kommunale kinodrift i Dorsgrunn er lang og beveget. Motsetningene innen kommunestyret var store. Visse kretser holdt og kjempet for de private interesser, andre framholdt at film og kino ingen betydning hadde, mens andre igjen, i mindretall til å begynne med, gikk helt inn for at kommunen burde drive byens kinovirksomhet. Utviklingen til i dag har tilfulde bevist at de sistnevnte hadde rett og så riktig.

Vi lar forøvrig dokumentene tale.

Fra sak 88, budsjettår 1916—17:

•Formannskapet nedsatte i sin tid en komite bestående av bakermester Lars Andersen, grosserer Hans J. Larsen og overrettsaksfører E. Wellerop til å utrede spørsmålet om opprettelse av kommunal kinematograf. Komiteen delte sig i to fraksjoner.

Hans J. Larsen er prinsipielt imot både kommunal og privat kinematograf. Han anser ikke kinematografvesenet å være av sådan interesse, at kommunen bør drive den som forretning. Komiteens medlem, Einar Wellerop, uttalte prinsipielt at kinematografvirksomhet bør overlates det private initiativ og ikke bør drives kommunalt. Han anser at den interesse som kinematografene i en årrekke har været gjenstand for fra publikums side tør vise sig av forbigående art, og at virksomheten innen ikke lang tid vil vise sig mindre lønnende — særlig når den skal drives for kommunal regning med et forholdsvis stort apparat.

Det tredje medlem, Lars Andersen, er derimot av den mening at kinematografen bør være kommunal, da den andre steder har vist sig å være en udmerket

forretning. Man vil kunne klare sig med et lokale, og i det hele tatt kunne drive mere tidsmessig og lønnende».

Komiteen hadde innhentet endel økonomiske opplysninger. Først og fremst fra de to private kinoer i Porsgrunn, og kom til det resultat at hvis kommunen hadde drevet disse, vilde den neppe hatt en årlig inntekt av over 2000 kroner i de siste og beste fire år.

Komiteen sier at den ikke hadde sikre erfaringer å bygge på annenstedsfra om kommunal kinodrift. Dog hadde man en rettesnor fra Notodden, hvor kinoen var drevet av stedets huseierforening fra 1912, til inntekt for stedets vel. Driften hadde der vist seg meget lønnsom. Komiteen antok imidlertid at kinodriften der oppe hadde ligget gunstigere an enn i Porsgrunn.

Komiteens innstilling lå ferdig 6. oktober 1916, men da det øyensynlig ikke hastet med å fremme saken, ble den først behandlet av bystyret 19. juni 1917. Formannskapet hadde noe tidligere drøftet innstillingen, og med 4 mot 3 vedtatt å innstille for bystyret å fatte beslutning om overtakelse av byens to private kinoer. I forannevnte bystyremøte utfalte motstanderne bl. a. at det ringe overskudd av de drevne private kinoer tyder neppe på at Porsgrunn er noen kinematografby. De mente dessuten at kinoene burde drives privat, og at kommunen tjente best på den faste avgift, enn selv å være kinoeier. Den belærende betydning av filmen hadde ingen tro på. Den virket ikke oppmuntrene og var ikke bra for ungdommen. Tilhengerne av kommunal kinodrift framholdt derimot at det hadde vist seg at de kommuner som hadde overtatt kinodriften hadde gjort det betraktelig bedre enn man kjente til da komiteens innstilling forelå.

Ved voteringen ble formannskapets innstilling forkastet med 14 mot 11 stemmer.

Hermed var spørsmålet gravlagt, og det gikk flere år før det kom opp igjen. De private kinematografer fortsatte.

Under budsjettbehandlingen i bystyrets møte den 19. juli 1921 foreslo imidlertid representanten A. K. Skyer at nå måtte kommunen overta driften av byens kinoer. Det er inntekter å ta med i denne tid, og ser man på kinogalskapen i Porsgrunn i dag er det ikke tvil om at det vil lønne seg, framholdt han. Nå talte også endel

av de tidligere motstandere for dette, og forslaget ble vedtatt med 26 mot 13 stemmer.

De 13 foreslo utsettelse — —.

Kveldsol kinematograf ble overtatt allerede den 1. september samme år, og dermed kan man si at Porsgrunns kommunale kino i dag er 25 år. Pohlmanns kino ble først overtatt 1. januar 1922.

EGET KINOLOKALE

EN vesentlig innvending fra enkelte bystyrerepresentanter under sakens behandling var lokalspørsmålet som måtte løses først. Formannskapet tok også konsekvensen av dette i og med man besluttet å bygge en ny administrasjonsbygning for kommunen. Dette var meget påkrevet, da de kommunale kontorer lå spredt rundt i byen.

Det het i formannskapets betenkning bl. a.: «Ved å kombinere administrasjonsbygning med et kinematograflokale oppnår man at få en sikker leier, og samtidig vil man kunne bruke overskuddet av kinematografdriften til nedskrivninger av anlægskapitalen».

Et forslag til en slik bygning ble også framlagt av arkitekt Swensen og ble beregnet til omlag 450 000 kroner. Det kom en slede i veien for dette bygg. Et flertall innen bystyret mente at saken burde utsettes og bli bedre utredet, idet man mente at kalkylen ikke vilde holde. En vesentlig ting her var arkitekt Børves kritikk av arkitekt Swensens utkast.

En byggekomite ble nedsatt, bestående av ordlører Anders Nielsen, borgermester Kjølseth og konsul Wright. Denne komite gjennomgikk de nye planer som forutsatte en byggesum på 475 000 kroner etter anbud.

Majoriteten innen formannskapet — 6 medlemmer — fant dog av finansielle hensyn og de rådende høye byggepriser ikke å kunne gå med på å oppføre en så stor og kostbar bygning. «Den vesentligste drivfjær for mindretallet», står det i bystyredokumentet, «synes at være at skaffe kinematograferne et mere tidsmæssig lokale, men man finder at det er mindre anbefalsværdig for en kommune at øke

den allerede før sterk tyngende gjæld for at opmuntre forlystelsessyke blandt befolkningen, eller til øiemed hvorom der synes at være delte meninger».

I bystyrebehandlingen 7. april 1922 ble flertallets forslag «Saken henlegges» vedtatt med 27 mot 17 stemmer.

Man kan trygt si at dette var en meget uheldig avgjørelse av bystyret; byen står fremdeles uten skikkelige administrasjonslokaler.

Imidlertid ble kinobesøket i Porsgrunn stadig større og større, frass alle spådommer fra mange hold, og man måtte skaffe kinoen bedre lokaler. En slags løsning ble det også. Fra 1. juli 1923 tok man Teatersalen i Rådhuset i bruk. Et vesentlig aber ved denne ordning var, at ble denne sal utleiet til andre formål, måtte kinoen vike plassen.

Dette gjorde at kinostyret alltid framholdt for byens myndigheter nødvendigheten av å skaffe et eget lokale for byens kino. Konkurransen fra nabobyene ble også sjenerende. Disse hadde bedre lokaler å by sitt publikum, likeså anskaffet de seg lydfilmanlegg på tidlig tidspunkt. Dette avgjorde også konkurransen om de beste filmer. Utleiebyråene plaserte selvsagt sine beste filmer hvor de fikk de største inntekter.

Porsgrunn ble av den grunn liggende i bakevjen, og kommunen tapte penger. Dette skal vi senere komme tilbake til.

Tiden gikk og kinoforholdene i Porsgrunn var under all kritikk, hva også presse og publikum stadig ga uttrykk for. Dette foranlediget til slutt formannskapet til i sitt møte 7. januar 1930 til å nedsette en komite bestående av A. Keim, Anth. Kjølseth og rådmannen, hvis mandat var å komme med en utredning og undersøke muligheten av å skaffe nye lokaler.

En trådte nå i samarbeid med Porsgrunns Folkerestauranter, som påtok seg å skaffe kommunen midler til å bygge en ny kinobygning. Valget av tomt til denne falt også heldig ut, da man fikk den midt i byens sentrum.

Komiteens forslag gikk ut på at Porsgrunns Folkerestauranter bygget kino-lokalet. Kommunen betalte derfor en årlig leie tilsvarende hva tomt og bygning kostet med en annuitetstid av 20 år. Kontrakten som til slutt ble vedtatt, ble innløst av kinoen i 1939, og man sitter i dag som selveier.

Formannskapet behandlet spørsmålet og vedtok med 8 mot 3 stemmer å innstille til bystyret å vedta forslaget. Som vanlig var det motstandere som i første rekke gikk inn for at kinoen ble overtatt av et privat selskap som også ga tilbud om dette.

Saken ble behandlet i bystyrets møte den 15. mai 1930, og komiteens forslag ble vedtatt med 31 mot 12 stemmer etter lang debatt.

Motstanderne pekte på at det var bryggerikapitalen som stod bak, og kom inn på drikkeriet i forbindelse med restauranten. En annen taler framhevet at en kommunal kino var en melkeku for en kommune, men sa også at «man kan nok skremme en avholdsfanatiker, men ikke en avholdsmann».

En taler var ikke enig i at det bare var de lokale forhold som var skyld i det dårlige kinobesøk, og mente at det var den kommunale kinodrift som var skyld i de dårlige lokaler. Styret får innrette seg slik at de får de gode filmer til rett tid. Kontrakten med restauranten var heller ikke til å stole på, mente han, den kan ryke over ende, og da står man der.

Innstillingen ble vedtatt med 31 mot 13 stemmer.

Men man begynte ikke byggingen med en gang for det. Planene måtte revideres, og saken kom igjen fore i bystyret, nå den 16. februar 1932. Den ble igjen vedtatt med 29 mot 14 stemmer.

Også denne gang var det stor debatt om saken. Mindretallet foreslo igjen privat drift, og at kommunen ikke hadde lov til å påta seg slike forpliktelser. En av debatantene kritiserte anleggsummen kr. 220 000, —, og kom også inn på inntektskalkylen, og beviste at kinoen måtte bringe tap for kommunen. En flertallsmann framhevet at hadde bystyret tidligere vært mere forutseende, hadde man forlengst hatt egen kinobygning, og fastslo at publikum ventet at saken ble løst. En tredje taler pekte på all den nød og elendighet det var i landet, og kaldte ellers kino for noe mix-max, og saken var ikke verd dette offer fra kommunens side. En av bystyrets skolemenn framholdt at kinoen kunne bli til god hjelp for skolen, og det hele av verdi både for unge og eldre.

Innstillingen ble så vedtatt med 29 mot 14 stemmer. Mindretallet innanket saken for departementet — uten resultat.

Den nye kinobygning etter arkitekt Berners utkast ble åpnet den 15. desember 1932 med filmen «Det var engang en vals».

Den totale anleggssum ble kr. 227 064,19, altså ikke langt unna det projekteerte.

I og med åpningen av dette lokale var en ny æra for den kommunale kino-drift i Porsgrunn begynt.

Foran har vi nokså detaljert gått inn for de vanskeligheter den kommunale kinodrift har hatt å arbeide med i Porsgrunn. Det er ikke bare fra dens motstanderes side at feil er begått, men også fra dens tilhengere. Kommunal kino-drift forplikter. Vi skal drive minst like godt, ja bedre enn et privat foretagende. Publikum har krav på det beste, d. v. s. moderne lokaler med frisk og temperert luft, hvor de sitter, hører og ser godt. Det hele må drives på sunn forretnings-basis. For så vel den private forretningsmann som den kommunale drift gjelder den enkle lov, at skal en forretning følge med utviklingen, må ikke hele avkastningen spises opp. Her har vi et skoleeksempel ved vår bedrift. Kommunen spiste opp hele kinoens avkastning. Intet ble avsatt til nybygging eller modernisering. På ukens beste kinodager hendte det stadig at lokalet var opptatt av andre foretagender. Da så lydfilmen kom ble man helt utkonkurrert av våre nabobyer.

Det gikk mange dyrebare år før de kommunale myndigheter forstod hvilke store inntekter den gikk glipp av ved ikke å følge med i utviklingen.

La ikke historien gjenta seg. Kinostyret har gang på gang i sine budsjett-forslag pekt på dette. Vi får håpe at styret ikke igjen taler for døde ører.

Vår kino i dag er sprengt, og oppgaven må være snarest å skaffe ennå et kinolokale for vår by. Utviklingen på filmens område står heller ikke stille, en kan når som helst vente like revolusjonerende ting som lydfilmen var. Forbered deg i tide, sier et godt ordspråk.

DET ØKONOMISKE UTBYTTE

HVILKE inntekter og verdier har så Porsgrunn fått av den kommunale kino-drift? Først vil vi nevne at kommunen aldri har nedlagt noen kapital i kinoforetagendet. Fra overtakelsen 1. sept. 1921 til og med budsjettåret 1932—33 fikk kommunekassa i direkte bidrag kr. 205 546,82, eller gjennomsnittlig kr. 15 811,29 pr. år. I denne tid betalte kinoen også av sine overskudd kr. 18 687,10 til anleggsutgifter.

Verdt er å legge merke til at kommunen i inntektsåret 1929—30 tar ikke mindre enn kr. 26 335,50, trass at lydfilmen den gang var en kjennsgjerning og kinolokalene ytterst slette. Tilbakeslaget viser seg også. Kommunen kunne i 1931—32 ikke trekke mer enn kr. 4 383,43, og året etter, 1932—33, intet, enskjønt man allerede da hadde drevet et halvt år i de nye lokaler.

I de år vi her har nevnt er intet ytet til kulturelle eller sosiale formål, bortsett fra et beløp på kr. 558,—.

Fra og med budsjettåret 1933—34 til og med 1945—46 er direkte innbetalt i kommunekassa kr. 383 857,74, eller pr. år gjennomsnittlig kr. 29 527,52. Dessuten har kinoen ved sine avskrivninger betalt bygningens kostende kr. 227 064,19. Det er kjøpt inventar og utstyr for kr. 90 216,96 og aksjer i Kommunenes Filmsentral og Norsk Film A.s med kr. 1 500,—. Til norsk film er ytet i bidrag kr. 10 592,79. Til fonds er avsatt kr. 56 283,48. Alt avsatt de siste år før krigen.

Ser en på sammendraget, står fondsavsetningene ikke i noe rimelig forhold til overskuddene. Vi får håpe på at de kommunale myndigheter vil rette på dette forhold, og igjen gir kinoen anledning til avsetninger. I 1932 hadde kinoen ingen avsatte midler til bygging av nytt kinolokale. Kommunens økonomiske stilling

var heller ikke slik at den kunne gjøre det. Porsgrunns Folkerestauranter kom som den reddende engel, men en liknende engel er det vel fornuftsmessig ikke å regne med i framtiden.

Direkte bidrag til kommunekassen før man flyttet til eget bygg. . . kr.	205 546,82
— — — — — etter man flyttet »	383 857,74
Innkjøp av utstyr før flytning »	15 811,29
— — — — — etter flytning »	90 216,96
Bevilgninger til sosiale og kulturelle formål, før flytning . . . »	558,00
— — — — — — — — — etter flytning . . . »	25 422,39
Avsatte fonds, før flytning »	0,00
— — — — — etter flytning »	56 283,48
Innfrielse av kinobygningen »	227 064,19
Innkjøp av aksjer »	1 500,00
Bidrag til norsk film »	10 592,79
	Kr. 1 016 853,66

Til denne sum kan tillegges udisponert overskudd fra 1944—45 kr. 14 435,02 som kinostyret har foreslått tillagt fonds. Likeså kan medtas udisponert overskudd fra 1945—46, som en ennå ikke har hel oversikt over når dette skrives.

Disse tall belyser «det underskudd og ulønnsomme foretagende» som motstanderne av den kommunale kinodriften framholdt og beviste med tall og beregninger. En kan vel trygt si at disse var noe mangelfulle.

Sammenlikner en resultatene før og etter man flyttet inn i eget hus i 1932, er det innlysende at det lønner seg å følge med i utviklingen.

KINOSTYRE

Styret for kinematografen består i dag av:

Formann Emil Bolstad.

Kjøpmann Isak Lunde.

Typograf Erling Ellefsen.

Tidligere styremedlemmer har vært:

1. Direktør Anth. Kjølseth fra 1. januar 1922 til 31. desember 1945.

2. Direktør Andr. Keim fra 1. januar 1922 til 31. desember 1933.

3. Journalist Einar Solstad fra 28. februar 1933 til han ble avsatt av N. S. i august 1941.

4. Disponent Johan Jeremiassen fra 1. januar 1934 til 31. desbr. 1945.

Herrene Jeremiassen og Kjølseth ble også avsatt av N. S. myndighetene. De tiltrådte igjen i 1945, etter at et midlertidig styre, bestående av bademester Jens Nielsen, kjøpmann Isak Lunde og lærer O. Soltvedt hadde fungert noen måneder i 1945. Einar Solstad var reist fra byen, og i hans sted ble innvalgt Emil Bolstad.

KINOENS FUNKSJONÆRER

Som bestyrere har fungert: Fredrik Berg fra 1. september 1922 inntil sin død 13. mars 1935. Jonas Bjåland fra 28. mai 1935 med avbrytelse fra 7. august 1941 til 8. mai 1945, i hvilket tidsrom han var avsatt av N. S.

Det faste personale består nå av:

1. Maskinmester Claus Gjømle, ansatt 1. januar 1922.
 2. Maskinassistent Johan Kås Berg, ansatt 15. desember 1932.
 3. 1. kontrollør Kåre Berg, ansatt 1. april 1933.
 4. 2. — Olaf Svendsen.
 5. Billettselgerske fru Jenny Brevig, ansatt 16. januar 1939.
 6. Rengjøringshjelp fru Agda Hansen.
 7. — fru Maggi Christensen.
-

N. S. perioden forbigår denne beretning i taushet. Nok er å nevne at kino-styret har vekslet blant byens framstående nazister og at kinoen hadde to N.S. bestyrere.

Den første ble ganske fort satt på dør av nazimyndighetene selv. Den annen først ved frigjøringen. Han hadde da sittet i sin stilling helt fra april 1942. Han er anmeldt for misligheter begått fra tid til annen i hele hans funksjonstid, uten at dette forhold ble påtalt av N. S. revisjon.